

**УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ ТА ЙОГО ОРГАНІЗАЦІЙНО-
ЕКОНОМІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ
МАШИНОБУДІВНОГО КОМПЛЕКСУ**

**Сабліна Н.В., к.е.н., доцент кафедри фінансів Харківського
національного економічного університету імені Семена Кузнеця**

Постановка проблеми та її зв'язки з науковими чи практичними завданнями. Промисловий комплекс будь-якої сучасної країни є основним критеріальним індикатором стану її економічного розвитку та визначає місце країни в світовому співтоваристві. Важливою ланкою промисловості України є машинобудівний сектор, обсяг реалізованої продукції якого складає близько 8% від загального обсягу промислового виробництва України.

Машинобудування є основою важкої індустрії та матеріальною основою технічного переозброєння економіки та відіграє вирішальну роль у створенні матеріально-технічної бази господарства. Від діяльності машинобудівного комплексу залежить конкурентоспроможність товарів і послуг як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках. Тому необхідною передумовою розвитку країни є розвиток машинобудівних підприємств.

Однак, машинобудівний комплекс є одним із найбільш постраждалих від економічної кризи. Більшість машинобудівних підприємств погіршили показник прибутковості, а де-які отримали збитки. Визначну роль при цьому мали збільшення дебіторської та кредиторської заборгованості та зменшення обсягу виробництва продукції. Суттєве

скорочення обсягу продукції машинобудування відбувалось з паралельним підвищенням цін на продукцію даної галузі.

Тому, на сьогоднішній день, актуальними є питання щодо забезпечення управління змінами на підприємствах машинобудування, як провідної ланки економічного розвитку України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню економічного стану підприємств машинобудівного комплексу приділялось багато уваги у працях вітчизняних вчених-економістів, таких як: Б. Данилишина [4], Т. Дуди [5], Ю. Коротаєвої [9], К. Король [8], В. Панченко [12], В. Точиліна [17] та ін., де акцентується на проблемах та тенденціях розвитку галузі, стратегічних цілях та пріоритететах розвитку, аналізі стану експортно-імпортних операцій у докризовий та післякризовий періоди, приділяється увага соціально-економічним проблемам розвитку машинобудування України.

Теоретичні та практичні аспекти управління змінами знайшли відображення у багатьох наукових дослідженнях таких вчених, таких, як: Г. Тарасюка [18], Д. Воронкова [2], В. Гриньової [3], Е. Камерона [7] та ін., де зосереджується увага на дослідженні сутності управління змінами, процесі управління змінами.

Однак, незважаючи на велику кількість наукових напрацювань, питання управління змінами на машинобудівних підприємствах та його організаційно-економічне забезпечення потребують подальшого дослідження.

Метою статті є дослідження сутності поняття «управління змінами» та формування організаційно-економічного забезпечення змін на машинобудівних підприємствах.

Виклад основного матеріалу. Необхідність розвитку машинобудування України пояснюється тим, що саме тут створюються засоби виробництва, закладаються темпи зростання продуктивності праці,

фактори енергозбереження, зниження матеріаломісткості і нової якості кінцевого продукту. Сутність поняття «розвиток підприємства» сучасними науковцями розглядається по-різному. Так, Б. А. Райзберг та Л. Ш. Лозовский [14] під поняттям розвиток підприємства розуміють довгострокову програму удосконалення можливостей організації у розв'язанні проблем, особливо шляхом підвищення ефективності управління культурою. Г. Хаймел стверджує, що розвиток передбачає еволюцію, що призводить до нового стану та підвищення його соціальної цінності [19]. Та більшість вчених, таких як В. М. Заболотний [6], В. С. Пономаренко, О. М. Тридід, М. О. Кизим [13], М. В. Афанасьєв, В. Д. Рогожин, В. І. Рудика [1] та інші акцентують увагу на тому, що основою розвитку є зміни до більш складного та ефективного функціонування, що обумовлено закономірностями функціонування конкретних систем.

Погоджуємось з думкою С.Р. Стеціва [16], що в підприємництві поняття “зміни” може мати декілька значень. Таким терміном характеризують зовнішні зміни: технологій, споживчих смаків, умов конкуренції, різноманітних соціальних, політичних та інших факторів. Також термін “зміни” характеризує внутрішні зміни, що виникають у результаті необхідності підприємства адаптуватись до умов зовнішнього середовища конкретної галузі. З огляду на важливість залучення керівного апарата, зміни перетворюються на програми трансформації чи реорганізації, ініційовані керівництвом.

У працях Ван де Вена та Пула наведено змістовне тлумачення терміна «змін на підприємстві» – це емпіричне спостереження відмінності у формі, якості або стані якогось організаційного елемента на протязі певного часового відрізка. Організаційними елементами можуть виступати організаційна стратегія, робота конкретного працівника або всього персоналу, товари та послуги чи підприємство в цілому [20].

В енциклопедичному довіднику за редакцією Д.Н. Карпуніна та Б.З. Мільнера управління визначено як процес досягнення поставлених цілей шляхом використання праці людей, що складається з елементів: здатності ставити цілі та вироблення маршруту просування до них, організування, керівництва, мистецтва спілкування з людьми, виконання [15]. О.Г. Мельник [10] визначає управління як процес поєднання ресурсів для досягнення поставленої мети; свідомий вплив людини на різні об'єкти та процеси, що відбуваються в навколишньому середовищі та осіб, які пов'язані з ними, що відбувається з метою надання процесам визначеної спрямованості та отримання бажаних результатів.

Таким чином, виходячи з узагальнення підходів щодо сутності понять «розвиток», «зміна» та «управління» можна запропонувати авторське бачення щодо сутності «управління змінами» (рис.1).

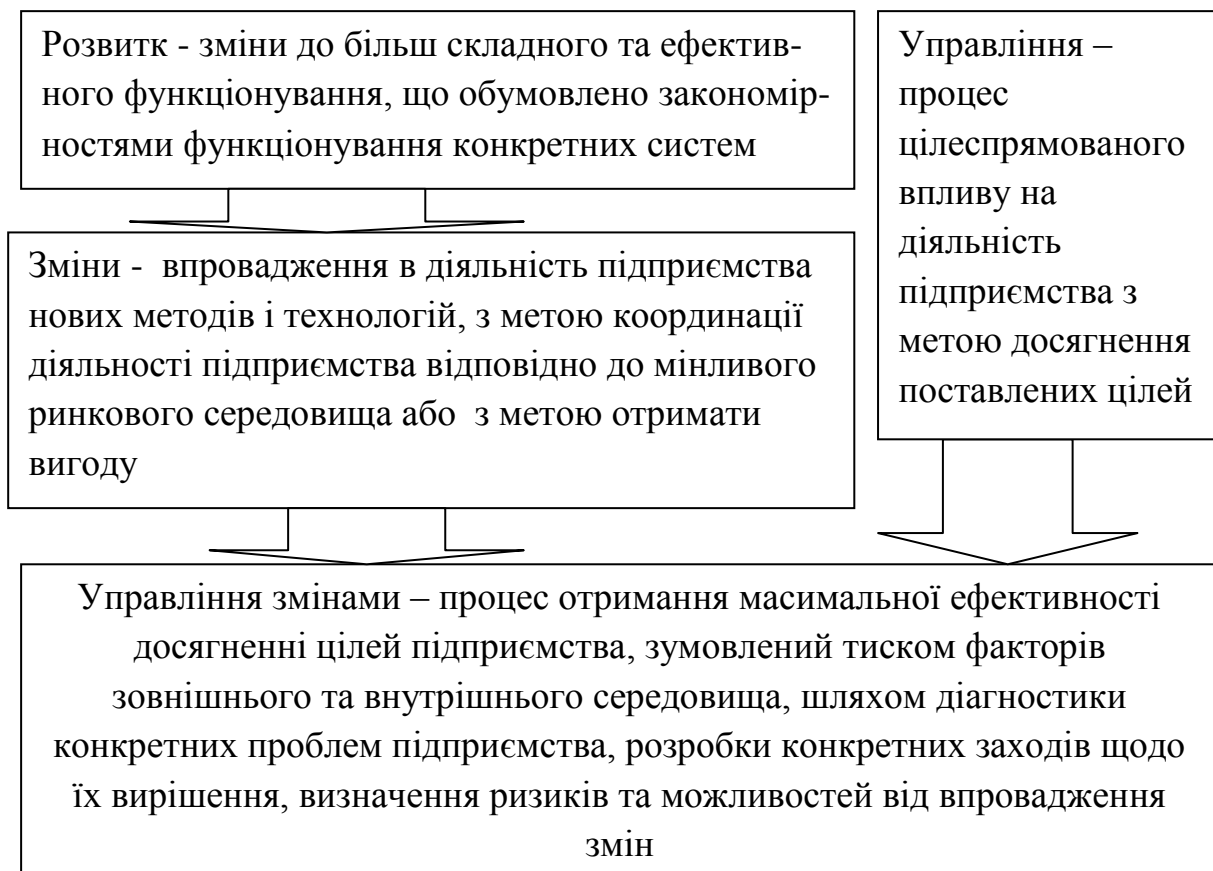


Рис. 1. Декомпозиційний аналіз поняття «управління змінами»

Як зазначалося вище, найвагомим фактором сучасного суспільства на сьогодні залишається промисловість як сфера прояву та реалізації визначальної частки матеріальних та інтелектуальних потреб людини. Концептуальні аспекти промислової політики держави визначають провідну роль і місце промисловості в забезпеченні найважливіших стратегічних інтересів України. На практиці це знаходить вираження через основні економічні показники. Так, питома вага обсягу промислової продукції в загальному обсязі випуску, що складала у 2007 р. 45,3%, знизилася до 34,5% у 2013 р. (рис. 2), а питома вага обсягу продукції машинобудування в загальному обсязі промисловості, що складала у 2007 р. 12,45%, знизилася до 8,66% у 2013 р. (рис. 3) [11].

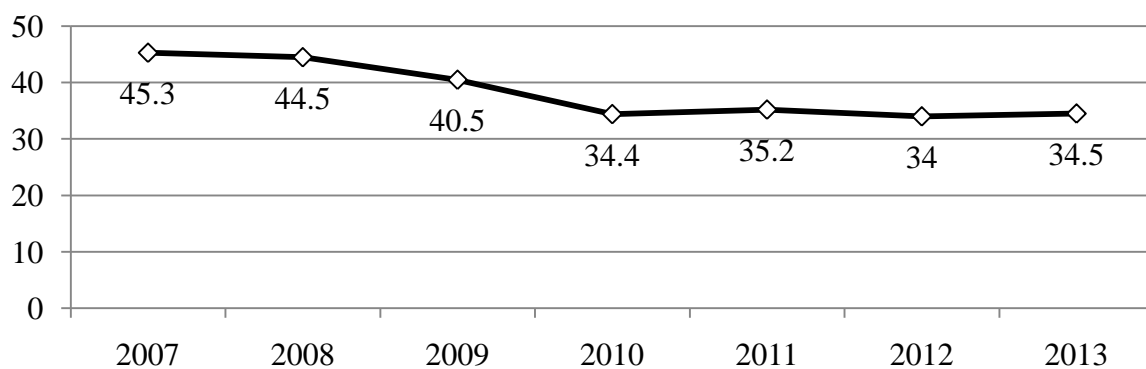


Рис. 2. Питома вага обсягу промислової продукції в загальному обсязі випуску

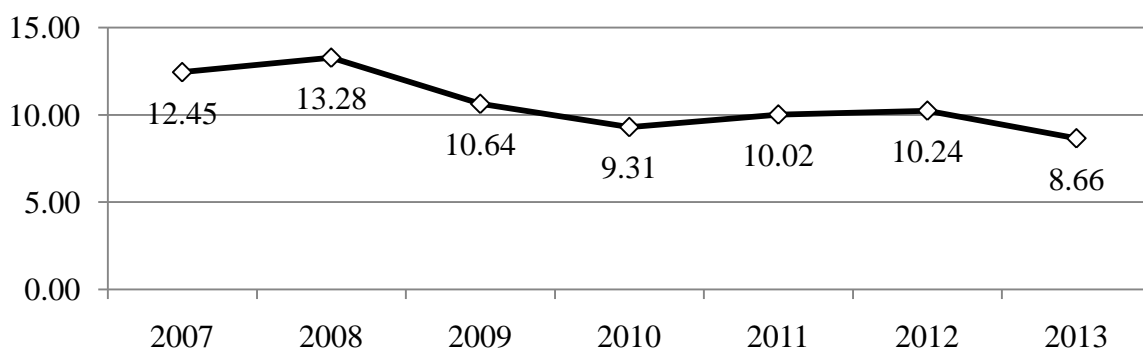


Рис. 3. Питома вага обсягу продукції машинобудування в загальному обсязі промисловості

За період з 2010 – 2013 роки обсяги реалізованої продукції машинобудування України (табл. 1) [11] збільшились на 18,16% порівняно з початком досліджуваного періоду. Визначений період характеризується зростанням обсягів реалізації промислової продукції до 2012 р та її зменшенням у 2013 році. Отже бачимо зменшення обсягів реалізованої продукції промисловості на 3,32% у 2013 році порівняно з 2012 роком. Як видно з табл. 1 негативна тенденція найгостріше простежується для машинобудування. Так, у 2013 р., порівняно з 2012 р. обсяг реалізованої продукції цієї галузі характеризується зменшенням досягнутого обсягу реалізації продукції на 18,28%, що є негативним і за постійності цього явища може привести до уповільнення економічного розвитку країни.

Таблиця 1

Обсяги реалізованої промислової продукції (робіт, послуг) за видами економічної діяльності, % до продукції промисловості

Періоди	Промисловість всього	Переробна промисловість	Машинобудування	Виробництво машин та устаткування
2010	100	67,2	9,3	2,9
2011	100	65,2	10,0	2,9
2012	100	63,5	10,2	2,7
2013	100	61,8	8,7	2,7
Динаміка				
2011/2010	124,96	121,22	134,45	123,23
2012/2011	108,17	102,43	107,54	100,54
2013/2012	96,68	94,05	81,72	93,40
2013/2010	127,05	116,77	118,16	115,72

Таким чином, стан машинобудівної галузі зумовлює необхідність впровадження в діяльність підприємств машинобудівного комплексу організаційно-економічних змін з метою забезпечення їх сталого розвитку.

Схема процесу організаційно-економічного забезпечення змін на підприємствах машинобудування в розрізі організаційної та економічної складових надана на рис. 4.



Рис. 2. Процес реалізації організаційно-економічних змін на підприємствах машинобудування

Впровадження в діяльність підприємств машинобудування комплексу організаційно-економічних змін повинен забезпечити покращення матеріально-технічного та інформаційного забезпечення управлінських процесів, розвиток персоналу на основі мотивації,

покращення умов праці та формування соціальної інфраструктури, покращення показників ефективності діяльності.

Ефективність проведення організаційно-економічних змін машинобудівних підприємствах залежить від якісної оцінки існуючих альтернативних варіантів та наслідків від їх реалізації. Визначення ефективності проведених організаційно-економічних змін слід проводити з позиції досягнутого та перспектив подальшого функціонування в результаті запровадження змін.

Висновки. Таким чином, суттєвим напрямом управління підприємств машинобудування є ефективне управління змінами, що здатне забезпечити стабільний розвиток у довгостроковій перспективі завдяки планомірному перетворенню організаційних та економічних складових управління в єдиний механізм. Запропонований підхід реалізації організаційно-економічних змін на підприємствах машинобудівної галузі дозволяє забезпечити їх ефективне функціонування і розвиток.

Перспективним напрямом дослідження є подальший аналіз впливу організаційно-економічних змін на діяльність підприємства та розробка організаційно-економічного механізму забезпечення управління змінами в практичній діяльності підприємств машинобудівного комплексу України.

Література:

1. Афанасьев Н. В. Управление развитием предприятия : монография / Н. В. Афансьев. – Х. : ИНЖЭК, 2003. – 179 с.

2. Воронков Д. К. Інтеграція підходів до управління змінами на підприємстві // «Економіка. Менеджмент. Підприємництво». Збірник наукових праць Східноукраїнського національного університету імені В. Даля. – Видавництво СХУ ім. В. Даля, 2010. – № 22 (II). – С. 152–158.

3. Гриньова В. М. Дослідження сутності управління змінами в забезпеченні циклічного розвитку підприємств / В. М. Гриньова, Ю. І. Гребнева // БІЗНЕСІНФОРМ 2013. – №12 – С. 249-254.

4. Данилишин Б. М. Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка України / Б. М. Данилишин, Д. В. Клиновий, Т. В. Пепа ; за наук. ред. Б. М. Данилишина. – Ніжин : ТОВ „Вид-во „Аспект-Поліграф”, 2007. – 688 с.

5. Дуда Т. Т. Порівняльна рейтингова оцінка фінансового стану машинобудівних підприємств Хмельниччини [Електронний ресурс] / Т. Т. Дуда, І. В. Троц // Економічний вісник Донбасу. – 2013. – № 2 . – С. 63 – 69. – Режим доступу: [http:// alma-mater.luguniv.edu.ua/electronversions.htm](http://alma-mater.luguniv.edu.ua/electronversions.htm).

6. Заболотний В. М. Реструктуризація підприємства : навч. посіб. для вищ. навч. закл. / В. М. Заболотний. – К. : Міленіум, 2001. – 362 с.

7. Камерон Э. Управление изменениями: Модели, инструменты и технологии организационных изменений [Текст] / Э. Камерон, М. Грин. – М. : Добрая книга, 2006. – 360 с.

8. Король К. В. Економічний стан та проблеми розвитку галузі машинобудування в Україні [Електронний ресурс] / К.В. Король // Економічний вісник Донбасу. – 2014. - № 1 (35). – С. 157-162. – Режим доступу: [http:// alma-mater.luguniv.edu.ua/electronversions.htm](http://alma-mater.luguniv.edu.ua/electronversions.htm).

9. Коротаєва Ю. Перспективи та проблеми машинобудування [Електронний ресурс] / Ю. Коротаєва // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2012. – № 1 (6). – С. 82 – 90. – Режим доступу : <http://sepd.tntu>

10. Мельник О.Г. Методичні положення з експрес-діагностики загрози банкрутства підприємства / О.Г. Мельник // Фінанси України. – 2010. – №6. – С. 108 – 116 .

11. Офіційний сайт Державного комітету статистики України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

12. Панченко В. П. Соціально-економічні проблеми розвитку машинобудівної галузі України [Електронний ресурс] / В. П. Панченко //

Ефективна економіка : електрон. наук. фах. вид. – 2012. – № 3. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1037>.

13. Пономаренко В. С. Стратегія розвитку підприємства в умовах кризи : монографія / В. С. Пономаренко, О. М. Тридід, М. О. Кизим. – Х. : НЖЕК, 2003. – 328 с.

14. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. – 5-е изд., перераб. и доп. – М. : ИНФРА-М, 2006. – 495 с.

15 Современное управление. Энциклопедический справочник. Т.1 / Под ред. Д.Н. Карпухина, Б.З. Мильнера. – М.: “Издательство”, 1997. – 584 с

16. Стеців С.Р. Сутність та етапи управління змінами на підприємстві [Електронний ресурс] / С.Р. Стеців. – Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/13291/1/026_Sutn%D1%96st%20ta%20etapi%20up_155_161_714.pdf

17. Точилін В. О. Стан та напрямки розвитку внутрішнього ринку металопродукції України [Електронний ресурс] / В. О. Точилін, В. В. Венгер // Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. – 2013. – Т. 18. – Вип. 3/1. – С. 64–67. – Режим доступу : http://www.visnyk-onu.od.ua/journal/2013_18_3_1/18.pdf.

18. Тарасюк Г. М. Управління змінами в системі управління підприємством // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2010. – №2(52). – С. 287–291.

19/ Хаммер М. Быстрее, лучше, дешевле: девять методов реинжиниринга бизнес-процесов / М. Хаммер, Л. Хершман. – М. : Альпина Паблишер, 2012. – 356 с.

20. Van de Ven A. Explaining Development and Change in Organizations / A. Van deVen, M. S. Poole // Academy of Management Review. – 1995. – Vol. 20. N 3. – P. 510 – 540.

УДК 005.591:621

Сабліна Наталія Вікторівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця. **Управління змінами та його організаційно-економічне забезпечення на підприємствах машинобудівного комплексу.** Стаття присвячена дослідженню сутності поняття «управління змінами» та формування організаційно-економічного забезпечення змін на машинобудівних підприємствах. Обґрунтовано необхідність впровадження в діяльність підприємств машинобудівного комплексу організаційно-економічних змін з метою забезпечення їх сталого розвитку та розроблено процес реалізації організаційно-економічних змін на підприємствах машинобудування.

Ключові слова: зміни, управління змінами, організаційно-економічне забезпечення.

УДК 005.591:621

Сабліна Наталия Викторовна - кандидат экономических наук, доцент кафедры финансов Харьковского национального экономического университета имени Семена Кузнеця. **Управление изменениями и его организационно-экономическое обеспечение на предприятиях машиностроительного комплекса.** Статья посвящена исследованию сущности понятия «управление изменениями» и формирование организационно-экономического обеспечения изменений на машиностроительных предприятиях. Обоснована необходимость внедрения в деятельность предприятий машиностроительного комплекса организационно-экономических изменений с целью обеспечения их устойчивого развития и разработан процесс реализации организационно-экономических изменений на предприятиях машиностроения.

Ключевые слова: изменения, управление изменениями, организационно-экономическое обеспечение.

UDC 005.591:621

Sablina Natalia Viktorovna - candidate of economic sciences, associate professor of the department of finance Kharkiv national economic university named Simeon Kuznets. **Change management and its organizational and economic support for the engineering complex.** The article is devoted to the investigation of the nature of "change management" and the formation of organizational and economic change on the machine-building enterprises. The necessity of implementation of activities in the enterprises of machine-building complex of organizational-economic change with a view to ensuring their sustainable development and developed the process of implementation of organizational-economic changes at machine-building enterprises.

Keywords: change, change management, organizational and economic support.